

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Sermo sancti Augustini episcopi de diuinatione daemonum - Cod. Aug. perg. 249

Augustinus, Aurelius

[Reichenau ?], [10./11 Jh.]

Augustinus: libellus de paenitentia

[urn:nbn:de:bsz:31-44439](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-44439)

INCIPIT LIBELLVS SANCTI AVGVSTINI
EPI DE PENITENTIA.

QUAM SIT UTILIS ET NECESSARIA
penitentiae medicina. facillime homines intellegunt.
qui se homines esse meminerunt. Scriptum est enim.

De superbis resistit. humilibus autem dat gratiam. Et dominus in euangelio
dicit. Quoniam qui se exaltat humiliabitur. et qui se humiliat exalta-
bitur. Magisterque iustificatus descendit de templo publicanus ille peccatorum
confessione sollicitus. qui pharisaeus meritorum enumeratione
securus. Quamuis etiam gratias egerit deo dicens. gratias tibi ago deus. quia
non sum sicut ceteri homines. iniusti. raptores. adulteri. quomodo
et publicanus iste. Ieiunio bis in sabbato. decimas de omnium quae
possideo. est tamen ex platanis ille qui de longinquo stabat. neque oculos
ad caelum audebat levare. sed percutiebat pectus sum dicens. Domine.
propitius esto mihi peccatori. Non enim ille tantum sua pharisaei san-
tate. quam morborum alienorum comparatione gaudebat. Utilis
autem illi erat. quoniam ad medicum uenerat. ea de quibus egrotabat
confitendo monstrare. quam dissimulare de uulneribus. et deci-
catoriibus. audente gloriarum. Non ergo mirum quod publicanus magis
curatus abscessit. quem non puduit ostendere quod dolebat.

In rebus quippe uisibilibus. in excelsa quisque contingat. in ex-

n.
non debent
accipi magis
in euangelio

celsum erigit. *De* aut cum omnium sit excellentissimus. n̄ elatio
ne s̄ humilitate contingit. Unde prophetadicit. Inope ē dñs
omnib; qui obtruerunt eor. Interū Excelsus dñs ē. et humi
lia respicit. & excelsa alonge cognoscet. Excelsa ipsa posuit
psupbis. Illa ḡ respicit ut attollat. illa cognoscet ut deiciat.
Cum enī ait. q̄ alonge cognoscet. ^{excelsa} satis ē. ostendit humilia
de pximo attendere. ipsū tam dñm excelsum ē ē p̄ dixit.
Solut enī d̄s arrogans n̄ ē. quanta cumq; sep̄ dicatione
laudauerit. Non igit̄ se arbitret̄ ab oculis dī abscondi
supbia. D̄s enī cognoscet excelsa. Nec sedō rursus con
iunctā putet. excelsa enī alonge cognoscet. Quisquis itaq;
penitentię recusat humilitatē. dō p̄p̄quare n̄ cogitat.
Aliud ē enī se leuare ad dñm. aliud se leuare contra dñm.
Qui ante illū se p̄ciet. ab illo erigitur. Qui aduersum illū
se erigit. ab illo p̄citur. Alia soliditas ē magnitudinis.
Alia ē inanis inflationis. Qui foris tumescit. intus tabescit.
Qui eligit abier̄ in domo dñi magis quā habitare in tabna
oculis peccatorū. Fugit illū d̄s ut inhabitet in atrijs eius.
et nihil sibi assumente. ille in sede beatitudinis assumit.
Unde in psalms suauissime & uerissime canitur. Deat
uir. cui ē susceptio ei ab ste dñe. Ne putet eū q̄ se humi
liat semp̄ uacere cū dictū sit exaltabit. & ne opiner̄

exaltatione in
de. Lomon d̄yxi
consequat̄ ostendit
in quos
sal in q̄at̄ in cord
deposuit. Vng
transfertur. h
exaltatione ma
none. Sic enī
dolori. Optime
qui legē dedit
nōtā faceret
et in uoluntate
nōtā. Sub hoc loc
ali lege in mem
capitū uer̄ in e
ipso ploratu cla
corpore morti
et sol̄ soluit
dñm in m̄. In
dno recognolet
nōtā. nōtā. In
m̄ saluat̄ om̄

et exaltatione in oculis hominum per sublimitatem fieri corpora
 les. Cum enim dixisset beatus uir cui est susceptio et abste dñe. consequenter
 conuenit et ostendit eadem susceptioni seclaudine spirituali. ascen
 sus inquit in corde et disposuit in conualle plorationis in loco eum quem
 disposuit. Vbi disposuit ascensus in corde. In conualle plora
 tionis scilicet. hoc est quod se humiliat exaltabit. Sic enim ascensus
 exaltatione indicat. ita uallis humilitate. et conuallis plora
 tionis. Sic enim comes penitentie doloris. ita lacrimae testes
 doloris. Optime autem sequitur et dicit. Et enim benedictiones dabit.
 qui legem dedit. Ad hoc enim lex data est ut superbo infirmitate sua.
 nota faceret infirmo penitentiam suaderet. Ad hoc enim lex data
 est ut uulnosa ostenderet peccatorum. que gratia benedictione sa
 naret. Ad hoc lex data est ut dicerem in conualle plorationis. uideo
 aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis in me. et
 captiuam me in lege peccati que est in membris meis. et cum
 ipso ploratu clamarem. infelix ego homo quis me liberauit de
 corpore mortis huius. succurrete nobis ex audiente illo perigit
 et solus. et solus compeditos. illuminat caecos. gratia dei per ipsum christum
 dominum nostrum. Tres sunt autem actiones penitentie. qualis mecum uiam eru
 ditio recognoscit. Sunt enim uisitate in ecclesia. et diligenter ad ten
 tibus. nota. Una est que nouum hominem parat. donec per baptis
 mum salutarem omnium peccatorum fuerit obliuio peccatorum. ut

Det b ac
 aom b
 peniten
 pma

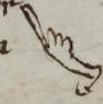
tamquam puero nato dolores transeant. & quibus insecta urgebant ad par-
tum & tristitia. laetitia consequatur. Omnis enim qui uoluntatis suae arbitrio
constitutus est. cum accedit ad sacramenta fidelium nisi cum penitentia uti ueteri.
nouum non potest inchoare. Ab hac penitentia cum baptizantur. soli paruuli sunt
immunet. non dum enim ita possunt libero arbitrio. quibus tam ad
consecrationem remissionemque originalis peccati potest eorum fides a quibus
offeruntur. ut offensaque maculas delictorum palios ex quibus nati sunt contraxerunt.
aliorum etiam interrogatione ac responsione purgantur. Verissime quippe
in psalmis plangit. ecce enim iniquitates concepit sum. & in peccatis con-
cepit me mater mea. idem uero abluit. In scripto est. non est mundum in
conspetu dei. nec infantem. cui est unius die uita super terram

ntia ante
nu omnino
rui esse

Ex equalibus talibus de quorum ordine uenerato infatuus. illa que permittit
sorte scorum uelle amplius querere hominum modulum excedat. pietatem
ore dicit eis potest ad spirituale salutem. quod a ecclesiasticis audientibus
per totum orbem terrarum tam firmo robore. custodit eorum hominum
nullus transit ad christum. ut incipit esse quod non erat. nisi cum penitentia fuisse
quod erit. Hoc penitentia percipit iudeis. Dicente apud petro. Quoniam
tam agere & baptizabitur unusquisque nomen in nomine domini nostri ihesu christi.
Talis ab ipso domino imponitur. cum dicitur penitentiam agere. appropinqua-
bit enim regnum celorum. De hac etiam theobaptista. plenius spiritu sancto percurat.

& p̄parator me dñi ita dicit. Generatio uiperarū quis ostendit uobis
 fugere auertura ira. Facite igit̄ fructū penitentię. Altera uero peni
 tentia ē cuius actio p̄ totā istā uitā quā in eam mortalit̄ de gimus p̄petua
 supplicationis humilitate subeunda ē. In uia q̄ uita act̄ nam incor
 ruptibile immortalēq; nullus desiderat. nisi eū uite huius tempora
 ul corruptibile mortalēq; penit̄ eat. Non enī sic quisquā in uita nouā
 p̄sificatione baptisimū nascit̄ ut quē ad modū ibi deponit omnia pecca
 ta p̄tenta ita etiam statim mortalit̄ ipsā carnis corruptionēq; de
 ponat. Quod sita ē ut in p̄ illud qd̄ scriptū ē qd̄ etiā quisq; in
 se sentit. ad huc corpus qd̄ corruptū āggrauat̄ & de p̄ma terrena
 inhabitatio multa sensū cogitantē qd̄ tunc illa n̄ erit beattu
 dine qua absorbet mors in uideri. Quis dubitat in q̄ eumq; tempo
 rali felicitate uersemur. penit̄ etiam nō debere huius uite. ut
 ad illā incorruptionē tota auuiditate curram. Inde ē enī qd̄ ap̄t̄
 ait. Quā diu sum in corpore p̄grinamur ad nō. p̄ fidē enī am
 bulam. n̄ p̄ specie. Quis igit̄ festinat atq; optat ad patriā. & illa
 sp̄e que ē facie ad facie contemplari. nisi que p̄grinationis
 sue penituerit. Ex quo dolore penitentię etiā uox illamira
 bilis erumpit et sonat. Heu me qm̄ p̄grinatio mea longinqua
 facta ē. Et ne putat̄ n̄ dum fidele ista loqui. uide qd̄ sequatur.
 Inhabitauim in tabnaculis eodan. cum his q̄ oderunt pacē erā
 pacificē cum loquerer eis expugnabant me ualde. Non solū

Secto
 actio
 penit
 tie

hominis fidelis. s. etia euangeliste firmissimu & martyres fortissimi.
haec uerba sunt. Na inde e etia illud eidem apti. Som eni quia & siter
renu domi nra hui habitacionis dissoluat. ^{qst} edificacione habem ad o domu
ni manu facta etiam in celis. Item in hoc ingenis emi. habitaculū nrm
qst de celo e sup inducupientes. sitam induit ^{in uerba} inueniamur. Item qui sum
in hac habitacione ingenis emi in grauita eo qd nolun spoliari. uictur
sup. ut absorbeat mortale auita. Id qd cupim. nisi non ita esse ut nō sumus.
Sed qndo nra crim nisi terrena domo resoluta. ut caelste habitacione
animo & corpore totius hominis immutatione sortiamur. Quapptes iob
in hac uita. s. hanc ipsa uitam ^{rept. tabne} temptacione e dicit. ita loquens. Nunqd nō temptatio est ut
humana sup terram.

Quo in loco misteriu lapsi hominis mirabiliter tetigit dicens. tanqua
seruus fugens dnm suu & consecut umbra. Non eni hec uita dicenda
est potius qua umbra uite. Nec in merito. fugitiuū adam post offensionē
peccati abscondit se a facie dñi redt foliū arborū quib; opacant umbra
cula. tanqua fugiens dnm suu sic dictū est & consecut umbra. Quē unius
ad hoc dicta sunt. ne quis p baptis mū quāuis iustificat sit aporib; peccati.
tam sup bire audeat. etia si nihil committat unde ab altari communione
separet. ^{quali} iā de plona securitate se ad tan s; potius seruet humilitate. qe
plene una disciplina xpīma est. nec supbia terra & cinis. donec illa tota
nox transeat in qua p transeunt omīs bestie silue. catuli leonis rugiant

querentes adō eſcā ſibi. In hanc eſcā iob ipſe peccatū
 eſt qui dicit temptatio eſt uita humana ſup̄ terrā
 Et dñs in hac nocte inquit poſtulauit ſatanus
 uox uoſ ſic triticū. Quis itaq; ſanem mortis non ingemſcit. cui non p
 penitentiā ſic eō displiceat. Qui n̄ tota humilitate ſupplicans dūmo
 adiutorio ſe exaudibile prebeat. donec tranſeat om̄is iſta temptati
 om̄i materies atq; umbra terrena. Et ille qui nunquā deficit. etiā
 nobis illuſcent ſempiternus dies et illuminet abscondita tenebrarū.
 & manifeſtet cogitationes cordis. & tunc laus erit unius cuiq; adō. De
 inde quā uiffē quisq; gloriē ſic habere corpus edomitū. ut mundo
 crucifixus ab om̄i opere malo. in ſeruitutē redacta membra caſtiget.
 ne ū regnet peccatū in eī mortali corpore. ad obediendū deſiderū
 ei. n̄ ſolūt unū uerū dñm colat. nulli ſimulachro dedit. nulli ſ. ſ. ſ. ſ.
 irretit. n̄ accipiens in uanū nom̄ dñi di ſui. quietē ſempiternam certā
 expedit. ſ. debetū honore parentib; reddens. nec eruent homicidio
 nec fornicatione turpatus. nec furto fraudulenti. nec mendacio
 duplicat. nec reuel uxoris alienę. concupiſcentia ſordidus. n̄ in
 ſuis etiā reb; aut luxuria deſuat. aut aſe. et auaritia. n̄ ſit contu
 dioſus. n̄ ſit contumelioſus. n̄ maledicē. uendat om̄ia poſtrema ſua.
 & de paupib; et ſequat dñm atq; in theſauro caeli eſt radice cordi
 inſigat. ſ. uideat ad di poſſe ad tā plenā iuſticiam. tam nolo glo
 riet. Intellegat hec om̄ia p̄ſta ſibi eſſe n̄ a ſe exiſtere. ſ. in dñi

habet quod n̄ accepit. Quod si accepit quid gloriat̄. quāsi non accepit.
Proget sane pecuniā ad meam. consulat primo sic sibi sciat esse con-
sulendum. Ne cequat̄ satiscē seruare integrū qđ accepit. mediat̄ ei
serue nequā & piget dare pecuniā meā. & ego ueniens cū usur̄ exigerē.
ne uiserat̄ ab eo qđ accepit. ne picat̄ in tenebras exterioris. Quā uehe-
mentissimā penā scire debent illi qui seruare integrū possunt qđ
acceperunt. que spes illorū est qđ hoc impie seclerateq; dispdunt.
Versabit̄ qđ iste in reb; humanis. n̄ carnaliss; spiritualis adquisitioni
deum est officio. n̄ quidē nego cū secularib; obligat̄. tam quā milita-
dō. n̄ otio desidie torpidus abiecit. Det qđ mihi si potest sup seletosinal
om̄s cū hilaritate siue cū carnalib; necessitatib; pauperū aliqd erogat.
siue cū panis celesti dispensator in uicta aduersū diabolu castra mere-
dentū cordib; construit. Hilarē enī datore diligit d̄s. Non itaq; redio
frangat̄ in difficultatib; rerū. que necesse ē existant. ut ostendatur
hominū qđ homo ē. non ut a se repat̄ meū qui aut odio seruit. & in
oportune inopia coact̄ petit. aut nego cio suo. cū tu maiore occupat̄
et indifferent̄ flagrat̄ subueniri. aut in uerbo manifesto iustit̄e
resistit̄. ceca cupiditate aut miserabili tarditate. Non deo tamplius
quicquā aut min⁹ quā oportet. n̄ loquit̄ ampli quā opus ē. aut cū
enā n̄ opus ē. Speciosi enī pedes euangelibant̄ pacē. quā angē-
libantū bona. S; tam de terra sicca puluerē contrahit̄. qđ in uidi
cū eorū exuit̄. qđ sibi hanc prohibitionē puerſa uoluntate con-

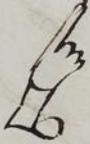
tempunt. Non solū q̄ p̄ ipsa uita hui usq̄ mortalitate &
 ignorantia q̄ p̄ diu malicia que utinā sufficere. sicut de illa
 dictū est. sufficit diu malicia sua quā uibernur ferre atq; portare
 donec transeat. & sustinere dnm̄ uirilit̄ agendo in fructū differam̄
 cum tolerantiā s; etiā p̄ ipsū puluere mundi hui p̄tinere
 consulendi consulentiū pedib; ad hereserit. & dampna que ipsa ne
 gociosissima dispensationis ad tōne contingunt. que dñs p̄stet ut
 cum suis lucris maiorib; compensent. cotidianā debent habere
 penitentiā. Et sibi hoc dispensatores uerbidi. & ministri sacram̄ta
 ei milites xp̄i q̄nto magis cetera stipendiaria multitudo & quoda
 p̄uincia magni regis. Quā ne forte mala suspicione auaricie. miles
 ille fidelissim; atq; fortissim; ap̄t̄s paulus offenderet. suis stipendiis
 militauit. Et ubi forte defuit sumpt; necessari. alia inquit accetis
 expoliari accipien; ab eis stipendiū ad uirā ministracionē. Quā
 to magis ceteris p̄uincialis se secularib; negociis obligati cotidianā debent
 habere penitentiā quā quā in; a furtis. a rapinis. a fraudib;. a adulteriis.
 & fornicationib;. om̄iq; luxuria. ac crudelitate odiorū. & inimici
 tariū p̄tinencia ab om̄i demq; idolatrie & feditate spectaculorū
 nugacitate heresiū atq; scismatū impia uanitate. atq; ab om̄ib;
 hui comodi flagitiis & facinorib; immunes. puri atq; integri esse
 debeant. tam p̄ ad ministracionē rerū familiarū & coniugū
 utissima uncula tam multa peccant. ut itā de isto mundo puluere

in se ipso certius comprehendit atq; reprehendit. si diuina
rum scripturarum speculū n̄ negligent attendat. quo
quā in singulari letali uulnere ferre sentiant. sicut
homicidii & adulteriū uelle cetera huiusmodi. tam omnia
simul congregata uelut scabiē quo plura sunt necant.
aut n̄m decus ita exterminant. ut ab illi sponso speci
osi forma p̄ filius hominū castissimis amplexib; separent.
nisi medicamēto cotidiane penitentię desecentur.

et tunc leu
excessu ad
purant

Quod si falsū est. unde cotidie tundim'
pectora. quod nos quoq; antistita ad altare assistente
cum omib; facim'. Unde etiam orantes dicim'. ^{ut tota ista uita oportet} dimitte ^{dicam?}
nobis debita n̄ra sic & nos dimittim' debitorib; n̄ris.

Non enī ea dimitti deprecamur que iā in baptismo dimisa
credim'. nisi de ipsa si de dubitam'. S; utiq; de cotidiana
peccatis hoc dieim' p quib; etiā sacrificia elemosina
rū. ieiuniorū & ipsarū orationū ac supplicationū quūq;
p suis uirib; offerre n̄ cessat. quis quis itaq; sediligent
attendens. nulla se ipsū a dulcione seducit. sans uelle
git. cū quanto piculo mortis etnæ. & cū quanta penuria
pfecte iusticię pegrinet ad nō. quā in sua in xpo hoc est
inua constituit redire conetur. Na si n̄ habem' peccata

et audentes pectora dicim^{us} dimittite nob^{is} debita nr̄a. ex hoc
ipso certe & grauit^{er} nullo dubitante peccam^{us}. cum inter
ipsa sacram^{ta} mori n^{on}. Quā obre inq̄ntū dō nr̄o fide^{re} ca
ritate conuincimur. & cum q̄ntū possum^{us} imitam^{ur}. non pec
camus. & filudisim^{us}. Inq̄ntū aut^{em} ex occasione carnalis
infirmitatis. que n̄ dum morte resoluta. n̄ dum resur
rectione mutata ē. motus rep^{ro}hensibiles in p^{ro}biq^{ue} subre
punt peccam^{us}. Qd̄ taceri nos conuenit. ne durace uice
n̄ languoris nr̄i sanitatē. s; damnationē sup^{er}bie mere
amur. Vnde utrumq^{ue} uerissime scriptū ē. & quoniam
est ex dō n̄ peccat. & q̄ntū in eādē i^{bi}s eptā legim^{us}. si dixim^{us}
q̄a peccatū n̄ habem^{us}. nos ipsos seducim^{us}. & ueritas in nobis
n̄ est. Illud enī exp^{re}mitus noui hominis hoc ex reliquis ue
teris dictū ē. Vtrumq^{ue} enī agim^{us} in hac uita paulatim aut^{em}
nouitas a se cedit. & paulatim uetustate cedente succedit

condeluctū
imē xp̄ian

Cum u^{tr}umq^{ue} agit^{ur}. ^{stadio} infestidifim^{us}.

ne solū peccatū aduersariū bonis opib^{us}; s; etiā peccata in
caus^{is} p^{er}cutimur. neq^{ue}; nunc quis arim^{us} uicq^{ue}; s; quis crebra
feriat. quis fortī confliat attenditur. donec alios secū in
sempit^{er}na morte p^{er}trahat. qui hominū tanta lapsus in uida.
& ab aliis triumphantib^{us}; in fine dicatur. ubi est mors con

tomina u
nico de cin
honori ca
acrosel d
confitendo
ne que pill
& de quib;
debent. In
debet ex
uyls are

A foon
monay
tribunal p
sine bonū
postea fut
uā te a
assit acc
Inde quic
ab ipse me
uidio et p
separari

tentio tua. ubi ē mors aculeus tuus. *S*; neq; facili ab ini-
 mico decemur. quā cū ei supbiendo imitam. nec ue-
 hementi cū pstermin. quā cū humilitate dñi sequim. nec
 acriores ei dolores infigim. quā cū plagas peccatorū nrōrū
 confitendo & penitendo sanam. Tertia actio ē peniten-
 tie que p illis ^{precis} subeunda ē. que legis decalogus continet.
 & de quib; apt's ait. Iniqui talia agunt. regnū dī n̄ possi-
 debunt. In hac q; penitentia maiorē in se quisq; severitate
 debet exercere. ut a se ipso iudicet. n̄ iudicet ad dñō sic idem
 apt's ait. Si enī nos iudicarem. ad nō n̄ iudicaremur. /

Ascenda naq; homo aduersus tribunal
 mortis sue. sita met illud qd oportet nos eximberi ante
 tribunal xpi. ut illud recipiat unquusq; que p corpus gessit
 siue bonū siue malū. Constituat se ante faciē suā. ne hoc a
 postea fiat. Nam inat hoc d's peccator dicens. arguā te ex sta-
 tuā te ante faciē tuā. Atq; ita constituto in cordis iudicio.
 assistit accusatrix cogitatio. testis conscientia. carnis ex timor.
 Inde quidā sanguis anime & conscientis plerimq; pfluat. postremū
 abysamente talis sententia pferat. ut se indignū homo
 iudicet participatione corporis & sanguinis dñi. Ut qui
 separari a regno oclorū timet. p ultimā sententiā summe

De peni-
 tiā inq; l-
 p scribit

uicis. p. accētasticā disciplinā a sacramento caelestis panis in
terram separetur. Verſet autē ante oculos imago futuri iudicij
ut illi accedunt ad altare dī quo ipse nō accedit cogitet qui
sit contremescenda illa pena qua precipientib; alius uttam
aeternā. aliu morte p̄cipit autē eternā. Ad hoc enim
altare qd nunc in accētā ē intrā positū terroris oculis expo
situm ad misteriorū diuinorū signacula celebranda.
multi etiā scelerati possunt accedere cū d̄s commendat
in hoc tempore patientiā suā. ut in futuro exeret seueri
tate suā. Accedunt enim ignorantes. quō patientiā dī
ad penitentiā eos adducit. Illi autē scdm duriciā cordis
sui & corpi penitens thesauri hanc sibi irā in die irae
& reuelationis iusti iudicij dī. qui reddet unicuiq; scdm
opera sua. Ad illud autē altare quo p̄eunt opprobriū in
trouit ibi quo capud accētāe p̄cessit membris caeteris
secuturis. nullus eorū accedere poterit. de quib; ut iam
commemorauit dixit ap̄t̄s. qm̄ qui talia agunt. regnū
dī nō possidebunt. Solus autē sacerdos; plane ibi
tot̄ assistet. adiuncto scilicet corpore cui capud ē qd
iā ascendit in celū. Ipse ē cui dixit ap̄t̄s petrus. plebs
sc̄a regale sacerdotū. Quom̄ ḡ interiora ueli. et in
illq; inuisibilia sc̄a sc̄orum intrare audebit. aut poterit

no bii

quod dicitur dī
anfibilib; sepa
cum altari
accētā sc̄a p̄
placitū fidio
sacerdotis
faciē dī ap̄
firmitas in
suo pacto q
dignitē ag
sua sc̄a in
luxurios
regni dī
salute quā
reculant
quandō
saluū me
quorū in
quas re
infusē h
incyrta
aregno

qui medicinā disciplināe contempnens. noluit paulisper
 amfibilib; separari. Qui enim noluit humiliari ut exaltaret.
 cum exaltari uoluerit deieciatur. & in aeternum se iungatur ab
 aeternis seis. Quis quis hoc tempore p merita obedientiae &
 p satisfactionē penitentie non sibi prouidit locū in corpore
 sacerdotis. Quia enim fronte impudentie tunc uolet auerſi
 faciē dī a peccatis suis. qui nunc toto corde non dicit. quō
 fa cinus meū ego agnosco. & peccatū meū ante me est semp.
 Quo pacto queſo dī dignatur agnoscere. qđ in se ipse homo de
 dignat agnoscere. Aut qđ se illud inqđ sibi blandiuit. qui
 suae sequuntur se deducunt. & seuerantes enim in maliciis atq;
 luxuris suis. cum audiunt aptm dicente. qm qđ talia agunt.
 regnū dī non possidebunt. Audent sibi pter dī regnum
 salutē quā desiderant polliceri. atq; ita in se loquunt. dū
 recusant agere penitentia p peccatis suis. & p ditos mores ali
 quando in melius commutare. Regnare nolo. sufficit mihi
 saluū me eē; inqđ p mūm eos fallit. quia corū nec salus ulli est.
 quorū iniquitas pseuerat. Quod enī. ut dñs. qm abundauit in
 quitas. refrigescet caritas multorū. Qui. ut pseuerauerit usq;
 in fine hie saluus erit. Salute utiq; p misit pseuerantib;
 in caritate. n̄ in iniquitate. Vbi. aut caritas ē. opera illa mala
 a regno dī separantia eē n̄ possunt. Omnis enim lex ex uno

3

nō bn

sermone impleta est in eo quod scriptum est. Diliges proximum tuum
tamquam teipsum. Deinde si est aliqua differentia inter regnantes
& non regnantes. oportet ut in regno uno sint omnes. nec in lo-
stium aut alienorum numero deputentur. Omnes enim romanorum
manu regnum possident. quia unus sine omnibus regnent. scilicet ceteris
regnantibus parent. Non autem apta. Quia talia agunt in regna-
bunt cum eis. regnum non possidebunt. Quod etiam de carne & san-
guine dictum est. caro & sanguis regnum dei non possidebit. quia cor-
ruptibile hoc inducit in corruptionem. & mortale hoc inducit in
mortalitatem. imo non caro & sanguis. sed ex animali corpore spiri-
tualis corporis habitum naturamque mereatur. Vel illos terreat
ultima sententia iudicis nostri. quod propterea nunc aperiri uoluit.
ut ab eis fidei precaveat. dant in mentibus. se significationem
ut fugiant a facie arcus. Exceptis enim qui cum illo iudicabunt.
quibus & promisit dicens. sedebitis super duodecim thronos. iudi-
cantes duodecim tribus israel. In quo numero iudicantium omnes in-
telleguntur qui propter euangelium omnia sua dimiserunt. & secuti
sunt dominum. Duodecim quippe numerus ad quandam uniuersitatem
refertur. Non enim paulus ipse sibi non erat quia inter illos duodecim
non fuit. Exceptis igitur illis quos etiam nomine angelorum significauit
ut quando ait. Cum uenerit filius hominis cum angelis suis
iudicare. Angeli enim utique nunc sunt. Nuncios autem rectus

...fina accepim q
...cau angli
...sperit ad d
...recep
...suis uer
...situs e
...uul
...quod uob
...regno d
...regni d
...qui p
...nomine
...dicent
...mundu
...in regno
...hec omni
...particip
...errare
...ultor
...neq
...di possi
...tionem
...miseru
...seificat

sine accepim^{us} qui salute^m caelestiu^m hominib^{us} nunciauer^{unt} unde
 etiā euang^{eliste}. boni nunciu^m possunt interpretari. & de ioh^{anne}
 baptista dictū ē. ecce mitto ang^{elū} meū ante facie^m tuā. ut si
 iudicare ceperā ex ceptis. eccl^{esiā} omnium hominū multitudō sic
 in ipsius uerbis dñi manifestū ē in duas partes diuiditur. lo
 siturus ē enim oues ad dextera^m. hec oēs ad sinistra^m. et dicitur
 ouib^{us} id est iustis. Venite benedicti patris mei percipite regnū.
 quod uobis paratū est a constitutione mundi. De hoc itaq^{ue}
 regno dicit ap^{ostolus}. cū enim gesserit opera mala quō q^{ui} talia agunt.
 regnū dī possidebunt. ^{Audi. q. d.} Audiant. ut inquit in ignē eternū.
 qui paratū ē diabolo & ang^{el}is ei^{us}. Quia pp^{ter} quisquis gaudet de
 nomine xp^{ist}iano. cum omī obedientia & timore audiat ap^{ostolū}
 dicentē. Hec scitote enī cognoscetes qd^{od} omīs fornicator aut
 immundus. aut auarus qd^{od} ē idolorū seruit^{us}. nō habent hereditatē
 in regno xp^{ist}i et dī. Nemo uos seducat in amb^{us}. uerbis. P^{ro}pter
 hec enim uenit qn^{oniam} dī in filios diffidētie. Nolite itaq^{ue} effici
 participes eorū. Latius autē ad corinthios. hec dicit. nolite
 errare. neq^{ue} fornicatores. neq^{ue} idolis seruientes. neq^{ue} ad
 ulter^{ius} neq^{ue} molles. neq^{ue} masculorū concubitores. neq^{ue} furcs.
 neq^{ue} auari. neq^{ue} ebriosi. neq^{ue} malefici. neq^{ue} rapaces regnū
 dī possidebunt. S^{ed} uidete quē ad modū timorē & despera
 tione salutis abstulerat eis. qui hec in uita ueteri com
 miserunt. & hōc quidem inquit fustis. s^{ed} ablatus est. s^{ed}
 scificati estis in nomine dñi nr̄i ihu xp^{ist}i. & in sp^{iritu} dī nr̄i

Quisquis q̄ post baptisimū aliquo pristinorū malorū opere
obligat tenet: usq; eō ne sibi inimicū ē ut adhuc dubitet uti
mutare cum temp̄ est. cum ita peccat & uiuit. Nā utiq;
qđ ita p̄sequant̄ peccat & thesaurizat sibi irā in die iudicij &
reuelationis iusti iudicij di. Quod autē adhuc uiuit pati
entia di ad penitentiā eū adducit.

ub; ecclē
endū m̄tā
luert solū
lo qđ sine
inquit; di
e fieri qđ
aut n̄ p̄fer
um

Implicat̄ igit̄ tā mortiferorū uinculis peccatorū detrectat.
aut differt. aut dubitat confugere ad ipsas clauēs ecclē
quib; soluat̄ int̄ra. ut sit solut̄ in celo. & audeat sibi p̄ hanc
utiā qua tantū xp̄ian̄ dicit̄. salutē aliquā polliceri. nec
ueridico illo dn̄e ex comminationis tonitruo contrem
scit. Non om̄is qđ dicit̄ mihi dn̄e dn̄e intrabit̄ in regnū eorū
Quid ad galathas idem ap̄t̄. Nonne talia enumerans eodē
fine concludit. Manifesta inquit sunt opera carnis.

Quae sunt. fornicationes. immundicie. ^{luxurie. idole. seru. ueneficia.} contentiones. emu
laciones. animositates. dissensiones. hereses. inuidie. ebr
ritates. comessationes. & his similia. que p̄ dico uobis sicut
p̄ dixi. quō qđ talia agunt. regnū di n̄ possidebunt. ^{ē sequuntur.} Iu
dicet̄ qđ seipsū homo in istis uoluntate dū potest. & mors
conuertat̄ in meli. nec eū n̄ poterit etiā p̄ter uoluntate
ad nō iudicēt̄. & eū in se p̄tulerit seuerissime medicinæ.
s; tam̄ medicinę sententiā ueniat ad antistites p̄ quos

nō bñ

alluata elu
filia nō rō
mō rō rō
sacrifico eorū
quod n̄ solū
compli. ut si p̄
scandalo alio
mō rō rō
nō rō rō
addit̄ tumo
aut dat̄ grā
qđ latere n̄
b̄ rō rō rō
nere qui mu
ecclē: que tal
perus. multa
dn̄s & illum
nes cordis.
p̄ m̄ rō rō
alig peccat
sibi eum
uera sint q
indit̄ d
possunt q

illi in ecclesia claudis ministravit & tamquam boni incipientis esse
 filii maiorum in membrorum ordine custodito. appositis sacra
 mentorum accipiat satisfactio sui modum ut offerendo
 sacrificio cordis contribulati deuotus & supplex. id tam agat.
 quod non solum ipsi proficiat ad recipiendam salutem. sed etiam ceteris ad ex
 emplum. ut si peccatum eius non solum in graui malo. sed etiam in tanto
 scandalo aliorum est. atque hoc expedire utilitati ecclesie uidetur
 amittat. in nocentia multorum uel etiam toti plebis agere peniten
 tiam recusat. non proficit. non letalia & mortifera plage. pro pudore
 addat timore. Meminerit semper quia de superbi resistit. humilibus
 autem dat gratiam. Quid enim infelici. quod puer sius. qui de ipso uulnere
 quod latere non potest non erubescere & deligatura eius erubescere. Nemo ar
 bitretur si propterea consilium salubre huius penitentiae debere contemp
 nere. quia multos forte non auerit & nouit ad sacramentis altaris accedere
 ecclesie. quae talia crimina non ignorat. Multi enim corriguntur ut
 petrus. multi tolerantur ut iudas. multi nesciunt donec ueniat
 dominus & illuminet abscondita tenebrarum & manifestet cogitatio
 nes cordis. Nam plerique propterea uolunt excusari. dum se pillos cu
 pium excusare. Uerique autem boni christiani propterea acent ut sufferant
 alique peccata que nouerunt. quae ad omnia sepe deserunt & ea que ipsi
 sibi sciunt. iudicibus ecclesiasticis probare non possunt. Quia uis enim
 uera sint que ad non tam iudici facile credenda sunt. nisi certum
 inditum demonstrant. Nos uero a communione que quae prohiberi non
 possumus quia in his prohibita non dum sit mortalis; medicinalis.

no bn

nisi aut sponte confessū aut aliquo siue seculari siue ecclesico iudi-
cio nominatū atq; conu. dū. Quis enī sibi utrumq; audeat assu-
mere. ut cuiquā ipse sit & accusator & iudex. Cui modū paulū
ap̄l̄s aīā regulā in eādē ad corinthios ep̄la breuit̄ in finiuasse
intellegit. cum q̄busdā cōmemorāti sermōib; ecclesiasticis
iudiciū formā ad omnia similia daret. ^{ex quibusdā enī} ait. Scripsi uobis
ne plān cōmiseri fornicariū. nūtiq; fornicariū huius mundi.
aut auariū. aut rap̄torib; aut idolis seruientib;. Alioquin de
bueratis de hoc mundo exire. Non enī possunt homines in hoc
mundo uiuere nisi cū talib; uiuere. nec eos lucrī pos-
sunt facere. xp̄o sicq; colloquū. conuictūmq; ut auerunt.
Vnde & dñs cū publicanis & peccatorib; cōmedens. n̄ est
op̄ inquit sanis medic. s; male habentib;. n̄ enī uenuo-
care iustos; peccatōres. Et de eos sequit̄ ap̄l̄s & adiungit.
Nunc aut scripsi uobis n̄ cōmiseri eimodi. si quis fr̄ no-
mīnēt̄ aut fornicator aut idolis seruens. aut auar. aut ma-
ledic. aut ebrius. aut rapax. cū ei modū ne q̄dē cibū sumere.
Quid enī de his q̄ foris fr̄ iudicare. Nonne deus q̄ int̄ sunt
uos iudicatis. Deus aut q̄ foris fr̄ iudicabit dñs. Auferet malū
a uobis ipsis. Quib; uerbis satis ostendit n̄ temere. & quomō-
bet s; p̄ iudiciū auferendū eē malos ab ecclē cōmuniōne.
Itē p̄ iudiciū auferri n̄ possunt. tolerant̄ pot̄ ne p̄ uerle
malos euitando. ab ecclā ipse discedens. eos quo sfugere
uider̄ uincit ad gehennā. Quia & ad hoc nobis sunt r̄dēp

non compla
noti labori. u
segregatione
tolerent. Non
ap̄l̄s. Tu quis
delicit enim
ni uelena
sed in ordi
conuictū. A
fornicator
intellegu
dario atq;
n̄ damna
mine nom
quorū lib
retinuerit
hoc sanitati
te attend
& mistro
p̄ eos popu
tuendo. x
di pot̄ ob
n̄ faciunt
gelib; and
postet. &

turis exempla posita uel in morte ut palea sufferat usq; ad ultimū
 uentilabru. uel intra illa reu. ubi p. scilicet bonu eū malis usq; ad
 segregationē que futura ē in litore. idē in fine seti equo animo
 tolerant. Non enī contrariū ē in uelocid qd aliolo codicis
 ap. l. Tu quis es q iudices seruū alienum. S. uo dno stat aut cadit.
 Noluit enim hominē ab homine iudicari ex arbitrio suspicio
 nis. uel etiā extra ordinario usurpato iudicio. s; potē ex lege di
 sodm ordine ecclie. siue ultro confessū siue accusatū atq;
 conuictū. Alioquin illud cur dixit. si quis fr̄ nominet̄ aut
 fornicator aut idolā seruens. & etiā nisi qd tā nominationē
 intellegi uoluit que fit in que quā cū sententia ordine iudi
 catio. atq; integritate pferatur. Nā si nominatio sufficit mul
 ti damnandi sunt innocentes. quia sepe falso in qd quā eri
 mine nominantur. Non igitur quos monem a gere penitentia
 querant sibi comites ad suppliciu nec gaudeant quia plu
 res inuenerint. Non enī p̄ p̄ta minā ardebunt. Non enim ^{quia cū multos} ardebunt
 hoc sanitatis certū consiliū. s; maluolentie malū solatiū. An for
 te attendunt multos etiā in p̄s honorib; ecclie p̄positū
 & ministrorū n̄ congruenti uique sermonib; & sacramētis. que
 p̄ eos populis ministrantur. Omnes hos homines. qd hos in
 tuendo xp̄m obliuiscunt. qd & tanto antep̄ dixit. ut legi
 di potē obtemperēt. quā imitandi indeant illi qd ea que dicunt
 n̄ faciunt. & traditoran suū tolerant usq; in fine etiā ad auu
 goli handū cū ceteris misit. Tam sunt aut̄ isti absurdi & p̄
 poster. & miser qui p̄positū suū malos mores imitari reliquit

no bn

quā p̄ eos p̄ dicata dñi p̄cepta seruire quā si quis quā uatorre
manendū sibi cē existimet intinere. cū uiderit miliaria lapidea
litteris plenā mā docere & nā ambulare. Cur enī n̄ potī si p̄ uen
re desiderat. tales comites intuet̄ & sequit̄ qui uia bene de
monstrant. & in ea p̄seuerant̄ atq; alacrit̄ ambulant. Quid si
isti desunt uel potī min̄ apparent. Nā decē n̄ possunt.

Non enī sic querunt homines caritate studiosa qd̄ p̄ dicent
ad imitationē. quom̄ quer̄ in iustate suspiciosa qd̄ murmu
rent ad deceptionē. partim n̄ inueniendo bonos dū ipsi mali
sunt. partim timendo inuenire dum mali cē semp̄ uolunt. S;
tam̄ concedam̄ n̄ apparere nunc homines dignos imitatione.

Quisquis hoc putas mente dñi intueri qd̄ homo facit. ut hom
nē uiuere doceret; si habitat p̄ fide. xp̄o in interiori homine
in corde tuo recordarisq; illud quod ioh̄s ait. quis se dicit in xp̄o
inire. debet quē admodū ille ambulauit & ipse ambulare.
Ita nec tibi deerit quē sequaris. et cū te alii uiderit. de bono q;
inopia conqueri desinet. Si enī non nosti qd̄ sit recte uiuere.

du mā p̄cepta cognosce. fortassis enī multi recte uiuunt.
& p̄pterea tibi nullus in dē. qm̄ qd̄ sit recte uiuere igno
ras. Si aut̄ nosti. age qd̄ nosti. ut & tu qd̄ queris habeas.
& alii qd̄ inueniuntur ostendas. Xp̄m animo attende. ut
tende. ap̄t̄os. quq; ē nouissim̄ ille qd̄ dicit̄. imitatores mei
estote. sic & ego xp̄i. Attende animo tot mart̄ r̄ū milia

Cur eq; natalicia communis turpib; celebrare delectat.
& eq; uitā sequi honestis morib; n̄ delectat. Inuidebis

non solum in off; et
p̄ndona decipi
frang. nec sēli a
n̄ solum p̄ce q;
multitudo cur
ne ut qd̄ in str
rati ad dis p̄ce
p̄fundū mal
rare. clima
ad te dñe. d
tes. in uocē
dño qui sū
m̄nuit el
uacua con
hic fortasse d
peccata dim
& canis hor
ibo abs p̄u
pontendo
enim recte
tem. Quis for
nat. Sicut
hece p̄z per
sēli. et null

non solū uiros, etiam feminas. postremo pueros & puellas nec im-
 prudentia decipi. nec iniquitate p. uerti. nec periculi timore
 frangi. nec feli amore corrumpi. ^{te} In inueniente qd excuset
 n̄ solum p̄cepta. inuitabilis reditudo. s; etiam ^{exemplar} innumerabilis
 multitudo circumdabit. S; de uilitate ac salubritate peniten-
 tie. ut qd institutum aliquando pagam. s; iam de sanitate despe-
 rant. ad dispeccata peccatis sic scriptū ē. **Leceator** cū uenerit
 in profundū malq; contempnit. noli contempnere. noli despe-
 rare. clama etiā de fundis ad dñm. & dic ei. **De profundis** clamaui
 ad te dñe. dñe exaudi uocē meā. ^{oratio} fiant autē tuc intenden-
 tes. in uocē de peccationis mee. Si iniquitates obseruauerit dñe.
 dñe quis sustinebit quō apud te peccatio ē. **De tali** profundo
 inuenite clamauer. & peccationē inuenierunt. **facilius** q; e-
 uacuita cōminatio pphete. quā humiliatio penitentiae.
Hic fortasse dicis. S; ego baptizatus in xp̄o. a q̄m om̄ia p̄terita
 peccata dimissa sunt. **Uilis** factus sum inuisitans uias meas.
 & canis horribilis oculis dī conuersus ad uomitū suū. quo ab-
 ibo ab sp̄u eī. & a facie eī q̄ fugiam. **Quo fr̄.** nisi ad eī midiam
 penitendo. cui potestate peccando contempseras. **Nemo**
 enim recte ab illo n̄ ad illū fugit. ab eī seueritate. ad eī bonita-
 tem. **quis** enī loc̄ te excipiet fugientē. ubi eī p̄sentate n̄ inue-
 niat. **Si** ascenderit in celū. ibi ē. si descenderit in infernū. ad eī.
Recipe q; penas tuas in directū. & habita in spe in extremo hui
 feli. **et** nulli e manū suadeducere. & p̄ducere de terra sua.

13

Quicquid enim feceris quicquidque peccaveris adhuc in hac vita es.
unde te omnino sis in mari nolle auferret. Cur & ignoras: quia patientia
dei ad penitentiam te adducit. Qui enim clamando non tibi persuasit
non recederes: parendo clamat ut recedas. In tuque dauid regem.
iūtiq; et ipse illi temporis peccerat sacramenta. iūtiq; circum
cisus erat: quod patres nostri habebant pro baptismo. Nam ad hoc dicit
apostolus: accepisse semen abraham signaculum iustitiae fidei. Jam
etiam unctus erat unctione uenerabili. quare regale sacerdotium profigu
rabat ecclesiae. Repente autem factus adulter & homicidius. non
frustratum deum in manu & abrupto profundo secloris penitens.
clamavit ad dominum dicens: Auerte faciem tuam a peccatis meis
& omnes iniquitates meas dele. Quotando merito: nisi quia dicit
iniquitates meas ego cognosco. & peccatum meum ante me semper.
Quid autem obtulit domino unde illum propitiaret sibi. Quod nisi uoluisse
inquit sacrificium dedisset. utique; holocaustis non delectaberis.
Sacrificium deo spiritus contritus cor contritum & humiliatum deus spernit.
Non solum igitur deuote obtulit: sed etiam ista dicendo quid offerri oport
eret ostendit. Non enim sufficit mors in meli commutare: sed fa
ctis malis recedere. nisi etiam de his quae facta sunt satis fuerit domino
pro penitentiae dolore pro humilitatis gemitu. pro contritione cordis
sacrificium cooperantibus elemosinis. Beati enim misericordes: quo
ipsorum miserebitur deus. Non enim dictum est ut tantum abstineam
a peccatis: sed & de peccatis inquit deprecare dominum: ut tibi dimitt
tantur. Ex petrus uero erat fidelis: iam in christo & alios baptizauerat.

Inuere & petru
flore sanati
petrus uoluit
more monui co
consiliu ab ipso
qui inq; fidelib
me dicit: & luge
pontificia sup
gestant. Cur
plantantur
salute que f
utrum ignosc
non dubitauer
imperatori
unum peccat
mors ipsa sus
sine dubitatio
etiam certa
clauis: quae
a multo hono
ecclesie dicitur: & la
morsis p. uiculu

Intuere q̄ petrū p̄sumentē accusatū tumontē uulnegratū.
 flentē sanatū. Iā etiā post aduentū de celo sp̄ssēi quidā simon
 pecunia uoluit eundē sp̄m sc̄m enere. secleratissimū & impiū
 merumonuū cogitans. iā baptizat̄ in xp̄o. & tam penitentię
 consiliū ab ipso petro corrept̄ accepit. Dicit enī paul̄ apl̄s.
 Qui t̄iq; fidelib; mittebat ep̄tas. neit̄q; cū uenero humiliet
 me d̄s. & luceā multos celis qui ante percauer̄. & n̄ egerunt
 penitentiā sup̄ immunditiā & luxuria & fornicatione quā
 gesserunt. Circumstant q̄ nos ad p̄cepta recte faciendi & exem
 plantantū recte faciendū. s; etiā penitentiā ad recipiendā
 salutē que fuerat amissa peccando. S; fac̄ incertū esse
 utrū ignoscat d̄s. Quid p̄dit eū supplicat dō quis salutē p̄d̄re
 n̄ dubitauerat cum offenderet d̄m. Quis enī egr̄ etiā quod
 imperator ignoscat. Et tam̄ pecunia fundit̄. maria transe
 untur. p̄cellarū incerta subeunt. & p̄ne ut mors uitetur.
 mors ipsa suscipitur. Supplicat̄ deinde p̄ homines homini
 sine dubitatione fiunt ista. cū sit dubiū q̄ sine p̄ueniant.
 & tam̄ certiores clauēs sunt eccl̄e quā corda regū quib;
 clauib; q̄t̄ eumq; intrā soluit. & iā in celo solutū p̄mittit.
 & multo honestiorē humilitas. qua se quisq; humiliat
 eccl̄e d̄i. & labor minor imponit. & nullo temporalis
 mortis p̄iculo mors aeterna uitatur. **Ex xli c it .**

Paul

Paul

Paul

Paul